

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งปัญหาการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน และศึกษาความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ที่ได้จากการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนไปใช้ในชีวิตจริง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูน จังหวัดลำพูน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นครูที่สอนกลุ่มสาระต่างๆ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน และกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบวิเคราะห์หลักสูตรและแผนการสอน แบบสอบถามครูผู้สอนเกี่ยวกับจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการและปัญหาการ บูรณาการหลักสูตรและการสอน มีการสังเกต สัมภาษณ์เพิ่มเติม การสนทนากลุ่มนักเรียนที่ทำการสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ นำเสนอค่าสัดส่วนความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง ส่วนการวิเคราะห์หลักสูตรและแผนการสอน ข้อคิดเห็นอื่นๆ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มนำเสนอในรูปข้อสรุปและบรรยายเป็นความเรียง

สรุปผลการศึกษา

ลักษณะการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่างๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูน ใน 3 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องพลังงานไฟฟ้า การใช้และประหยัดพลังงานไฟฟ้า หน่วยการเรียนรู้ มีจอมไม่มีอด และหน่วยการเรียนรู้ภูมิใจในตนและชุมชนของเรา นั้น พบว่าหลักสูตรมีการบูรณาการในหลายลักษณะแต่ตามปกติทั่วไปส่วนใหญ่จะเป็นการบูรณาการแบบคู่ขนาน คือมีครูผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปวางแผนการเรียนการสอนในเรื่องที่สัมพันธ์กับหัวข้อในสาระที่ตนเองรับผิดชอบในช่วงเวลาเดียวกัน โดยยึดประเด็นหรือหัวข้อเป็นหลัก พร้อมกันนั้นครูผู้สอนแต่ละคนยังมีการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวไปพร้อมกันในกรณีที่ตนเองสอนหลายวิชา บางครั้งในวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องในทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ ก็จะมีการบูรณาการในลักษณะของสหวิทยาการ เช่นในวันสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี

การเข้าค่ายหนูน้อยพอเพียงที่เป็นลักษณะของการ บูรณาการแบบโครงการ มีฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา โดยครูมีการสอนในลักษณะเป็นทีม

ในการจัดทำหลักสูตร บูรณาการนั้น ทางโรงเรียนได้ยึดแนวทางตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แต่งตั้งคณะครูเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร โดยใช้หัวข้อเรื่องที่สอดคล้องตามโครงการ วิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับหัวข้อเรื่อง นำมาพัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้ มีการระดมสมองเพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการเรียนรู้ เตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล จัดทำเป็นแผนการสอนนำไปใช้ การกำหนดขอบเขตของเนื้อหาครูทุกคนที่สอนในแต่ละสาระร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนทั้งในสายชั้นและในระดับช่วงชั้น เสร็จแล้วก็จัดทำแผนการสอน ซึ่งเป็นแผนการสอนที่เขียนแบบแยกไปตามสาระการเรียนรู้ ส่วนประกอบของแผนการสอนมีครบถ้วนตามรูปแบบทั่วไป แผนการสอนมีความสอดคล้องกันดีและทำเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งสายชั้น

สำหรับการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระเป็นผู้กำหนด โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนและความถนัดของครู กิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการลงมือปฏิบัติ ใช้กระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมให้เด็กได้สืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมมีทั้งจัดในห้องเรียน และนอกห้องเรียน การวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ ได้ยึดการประเมินผลตามสภาพจริง ประเมินในทุกด้าน ทั้งในด้านความรู้ความสามารถและคุณภาพของผู้เรียน ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน มีการประเมินทั้งในระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

สำหรับปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนจะมีในเรื่องของอาคารเรียน ห้องเรียน ประกอบ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้นานที่สุด เนื่องจากมีการรื้ออาคารและก่อสร้างอาคารใหม่ รองลงมาก็มีปัญหาในด้านการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ และวิทยาการเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาด้านอาคารด้วยทำให้ขาดห้องพิเศษที่ใช้จัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่นอกโรงเรียนมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และที่เป็นปัญหาน้อยที่สุดก็คือเรื่องของคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการของครูผู้สอนทำให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

นักเรียนได้เรียนรู้จากหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย สามารถสืบค้นศึกษาเรื่องของพลังงานไฟฟ้า การใช้ไฟฟ้าอย่างปลอดภัย การประหยัดไฟ และทรัพยากรอื่นๆ เรื่องของเงินตรา ค่าของเงิน การประหยัดและอดออม การลดรายจ่าย และการหารายได้ สามารถจัดทำบัญชี รับจ่าย รักษาดูแลสิ่งแวดล้อมให้ดี มีการประหยัดและการออม เกิดทัศนคติที่ดีในเรื่องของการประหยัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน รวมทั้งการเป็นอยู่อย่างพอเพียง รู้จักวางแผนในการทำงาน ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนในการทำงานกลุ่ม และจากการได้ฝึกปฏิบัติจริงนักเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำกระป๋องออมสิน การใช้และ การประหยัดพลังงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การออม การหารายได้ เป็นต้น ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

อภิปรายผล

การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่างๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูน มีประเด็นที่ได้นำมาอภิปราย ดังนี้

การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่างๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูน โดยภาพรวมมีการบูรณาการแบบคู่ขนาน ซึ่งเป็นการบูรณาการที่มีผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันวางแผนการเรียนการสอน โดยยึดหัวเรื่องจากโครงการที่รับนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก คือ เรื่อง ห้องเรียนสีเขียว เงินทองของมีค่า และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เนื่องจากมีทั้งผู้สอนที่เป็นครูประจำชั้น และผู้สอนที่เป็นครูประจำวิชา แต่ก็มีมีการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้วยในกรณีที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหา หรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในกลุ่มสาระนั้นเข้าด้วยกัน มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่มีความหมายหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่างๆ นั้น ได้เชื่อมโยงกันด้วยการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้ใช้วิธีการกำหนดประเด็นหัวเรื่องที่สอดคล้องกับโครงการแล้วจึงวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ ที่นำมาบูรณาการ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลและประเมินผล แล้วนำไปจัดการเรียนรู้ตามแผนที่จัดทำ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะใช้เทคนิควิธีการสอนแบบใด เพราะว่าผู้สอน
 แต่ละคนมีความถนัดไม่เหมือนกัน แต่ผู้สอนทุกคนก็ยึดหลักที่ว่า จัดการเรียนการสอน
 โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่มจัด
 ประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ
 มีการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับหลักการพื้นฐาน
 ของแนวคิดแบบบูรณาการที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม ผู้เรียน
 ทุกคนมีส่วนร่วมเรียนรู้ร่วมกัน มีการแสดงออกของนักเรียนมากขึ้น (ลำลี รักสุทธิ, 2544,
 หน้า 20-21) และในชีวิตจริงนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีความสัมพันธ์กัน การเรียนรู้ที่ดีจึงควรมี
 ลักษณะเป็นองค์รวม ไม่แบ่งแยกซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นผลให้
 ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ นอกจากนั้นการบูรณาการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้
 เรียนรู้แก้ปัญหาโดยใช้ความรู้หลายๆด้านประกอบกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางด้าน
 ความรู้ ทักษะ และเจตคติไปพร้อมๆกัน ทิศนา แคมณี (2547, หน้า 146)

ส่วนปัญหาการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่าการบูรณาการ
 หลักสูตรการเรียนการสอน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูน มีปัญหา
 เพียงเล็กน้อย ที่เป็นปัญหาค่อนข้างแรกก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับอาคารเรียน ห้องเรียนประกอบ
 สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในสภาพขาดแคลนไม่เพียงพอ
 ต่อผู้เรียน ซึ่งปัญหาด้านอาคารได้รับการแก้ไขแล้วโดยการก่อสร้างอาคารใหม่ ส่วนสื่อและ
 สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นข้อมูลทางโรงเรียนควรจัดหาเพิ่มเติม
 ซึ่งปัญหานี้ มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนทำให้ยังมีปัญหาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ของนักเรียนอยู่บ้าง ดังที่บันลือ พุกกะวัน (2524ข, หน้า 110-111) กล่าวว่าในการสร้าง
 บทเรียนแบบบูรณาการนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงวัสดุสื่อ ซึ่งหมายถึงทั้งอุปกรณ์การสอน วัสดุ
 หลักสูตร คู่มือครู หนังสืออ่านประกอบ เครื่องใช้ในการสอน ซึ่งถ้าไม่พร้อมก็ไม่อาจทำให้
 การเรียนการสอนก้าวหน้าขึ้นได้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการควรจัดหาสื่อ
 การเรียนการสอนให้พร้อม โดยที่ทางโรงเรียนจัดซื้อจัดหา ครูเตรียมทำขึ้นมา หรือให้เด็ก
 ช่วยกันทำ ควรริเริ่มคัดแปลงวัสดุท้องถิ่นมาใช้ ผู้บริหารต้องใส่ใจในการหางบประมาณมา
 บริหารด้านสื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้น แต่ในทางกลับกันการบูรณาการหลักสูตรและ
 การเรียนการสอนกลุ่มสาระต่างๆนี้ จะช่วยลดภาระการเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ซ้ำซ้อนกัน
 ในบางกลุ่มสาระให้สามารถใช้ร่วมกันได้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงด้วย
 (บันลือ พุกกะวัน, 2524ก, หน้า 5)

ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรและแผนการสอน รวมทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ ครูผู้สอน พบว่าการจัดการเรียนการสอนใน 3 เรื่องดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทั้งในด้านมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ ดังนั้นถ้าสามารถนำทั้ง 3 เรื่องมาบูรณาการเป็น หน่วยการเรียนรู้เพียงหน่วยเดียวจะช่วยในการเตรียมกิจกรรม เตรียมสื่อที่ต้องใช้ร่วมกัน ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและประหยัดเวลาได้

และการที่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูน ได้จัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ปรากฏว่านักเรียนมีความสามารถนำความรู้ที่ได้จากการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนไปใช้ในชีวิตจริง ในเรื่อง พลังงานไฟฟ้า การใช้และประหยัดพลังงานไฟฟ้า เรื่อง มีออม ไม่มีอด และเรื่องภูมิใจในตนและชุมชนของเรา รวมทั้งมีทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ และความสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการเงินทองของมีค่าพัฒนาสู่เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนอนุบาลลำพูน ปีการศึกษา 2550 พบว่านักเรียนร้อยละ 85 มีการออมทรัพย์ในชั้นเรียน มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของตนเอง ผู้เรียนทุกคนได้รับการฝึกฝนให้สามารถปฏิบัติตนในการใช้จ่ายเงินทองได้เป็นอย่างดี และรู้จักดำรงชีวิตอย่างพอเพียง (โรงเรียนอนุบาลลำพูน, 2551ก, หน้า 20-21) และโครงการห้องเรียนสีเขียวของโรงเรียนอนุบาลลำพูน ปีการศึกษา 2550 นักเรียนร้อยละ 100 มีความตระหนักในเรื่อง การประหยัดพลังงาน มีผลงานที่หลากหลายและตรงเป้าหมายในการประหยัดพลังงาน (โรงเรียนอนุบาลลำพูน, 2551ข, หน้า 120) นอกจากนี้ยังส่งผลให้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีปัญหาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อยที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่อง มีประโยชน์โดยตรงต่อการดำรงชีวิต มีการผสมผสานกันเป็นอย่างดี สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน (สุรศักดิ์ ศิริ, 2550) และ ลำลี รักสุทธิ (2544, หน้า 3) ยังได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ของตน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เห็นคุณค่าของคน งาน หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อน ชุมชน รวมทั้งเห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบูรณาการหลักสูตรและการเรียน การสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลำพูนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1. การจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้ง 3 เรื่อง มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกันในด้านเนื้อหาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ เทคนิคการสอน และรูปแบบการบูรณาการ ควรจะนำมาหลอมรวมเป็นเรื่องเดียวกัน แล้วจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมทั้ง 3 เรื่อง เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา เวลา และสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. การใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนควรมีการจัดทำเป็นสัดส่วนถาวร มีการปรับปรุงพัฒนาข้อมูลและกิจกรรมให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการจัดหาสื่อให้เพียงพอต่อผู้เรียนโดยเน้นการใช้สื่อจากวัสดุธรรมชาติหรือหาได้จากท้องถิ่น มีระบบการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ ส่วนแหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน ควรมีการจัดหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้ไปเรียนรู้อย่างเปิดกว้างต่อไป
3. การประเมินผลผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ ควรใช้เครื่องมือการประเมิน ที่มีลักษณะวิเคราะห์คุณภาพเป็นประเด็นการประเมิน (Rubrics) แล้วนำไปเขียนบรรยายระดับคะแนน
4. ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในโครงการเดียวกันจากสถานศึกษาอื่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการบูรณาการการเรียนรู้ในระดับช่วงชั้น หรือในระดับโรงเรียน
2. ควรทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551